Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi 2027, 17(1), 175-202, doi: 10.23863/kalem.2026.362

Suriyeli Göçmenlerin Entegrasyon Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar: Kocaeli Örneği*

Dr. Murat ALTUNTAŞ**

Bağımsız Araştırmacı, Denizli/ Türkiye,
murataltuntas21@hotmail.com, ORCID: 0009-0000-6212-7742

Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK

Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Yalova/Türkiye,
drrecepcelik@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5748-2712

Öz

Türkiye'de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyeli göçmenlerin sosyal, kültürel, ekonomik, etkileşimsel ve eğitim alanlarındaki entegrasyon deneyimleri nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde incelenmiştir. Bu kapsamda 18 yetişkin katılımcı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler tematik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Bulgular, entegrasyon sürecinin tek yönlü bir uyum mekanizması olmaktan ziyade, çok boyutlu ve karşılıklı etkileşimlere dayalı dinamik bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur. Katılımcı deneyimlerinde dil yeterliliği, ekonomik koşullar, toplumsal kabul düzeyi ve kurumsal hizmetlere erişim belirleyici faktörler olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte, yerel toplumla kurulan sosyal ilişkilerin genellikle sınırlı kaldığı ve etkileşimlerin çoğunlukla gündelik temas düzeyinde gerçekleştiği anlaşılmıştır. Sosyal ağların büyük ölçüde aynı etnik kökene sahip gruplar içerisinde yoğunlaştığı, bu durumun ise toplumsal bütünleşme sürecini kısmen

* Bu makale, 'Geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreci boyunca karşılaştığı sorunlar: Kocaeli örneği' başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu çalışma için, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun 14.02.2020 tarih ve 93772138-01 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

** Sorumlu Yazar. Tel: +905071550077 | Araştırma Makalesi.
Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 22.05.2026, Kabûl: 15.08.2026, Erken Görünüm: Ekim, 2026, Basım: Haziran, 2027.

© 2027. Kalem Eğitim ve Sağlık Hizmetleri Vakfı. Bütün Hakları Saklıdır. ISSN: 2146-5606, e-ISSN: 2687-6574

sınırlandırdığı tespit edilmiştir. Ekonomik alanda katılımcıların ağırlıklı olarak düşük ücretli ve güvencesiz işlerde istihdam edildiği, bu durumun yaşam koşulları üzerinde belirgin bir baskı oluşturduğu belirlenmiştir. Eğitim alanında ise dil bariyerinin yalnızca akademik başarıyı değil, aynı zamanda kurumsal uyumu da olumsuz etkilediği görülmüştür. Ayrıca kurumsal hizmetlere erişimde yaşanan güçlüklerin entegrasyon sürecini yavaşlatan önemli bir unsur olduğu ortaya çıkmıştır. Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, entegrasyonun bireysel çabaların ötesinde yapısal koşullar ve toplumsal etkileşim dinamikleri tarafından şekillenen çok katmanlı bir süreç olduğu anlaşılmıştır.
Anahtar Kelimeler: Suriyeli göçmenler; Entegrasyon süreci; Sosyal uyum.

Challenges Faced by Syrian Refugees in Their Integration Process: The Case of Kocaeli

Abstract

The integration experiences of Syrian refugees under temporary protection status in Türkiye in the social, cultural, economic, educational and interactional spheres were examined within the framework of a qualitative research approach. In this context, semi-structured in-depth interviews were conducted with 18 adult participants, and the data obtained were analyzed using content analysis. The findings revealed that the integration process exhibited a dynamic structure based on multidimensional and reciprocal interactions, rather than being a one-sided adaptation process. Based on the participants' experiences, language proficiency, economic conditions, the level of social acceptance, and access to institutional services emerged as key determining factors. However, it was been observed that social relationships with the local community were generally limited, and interactions mostly took place at the level of casual daily contact. In addition, it was found that social networks were largely concentrated within groups of the same ethnic origin, and that this situation partially limited the process of social integration. In the economic sphere, it was determined that participants were predominantly employed in low-wage and insecure jobs, a situation that exerted significant pressure on living conditions. In the educational sphere, it was observed that the language barrier negatively affected not only academic achievement but also institutional adaptation. Furthermore, difficulties in accessing institutional services emerged as a significant factor in slowing down the integration process. When all these findings are evaluated together, it is evident that integration is a multi-layered process shaped not only by individual efforts but also by structural conditions and the dynamics of social interaction.
Keywords: Syrian refugees; Integration process; Social adaptation.

Extended Summary

Purpose

Migration is a multidimensional social phenomenon that reshapes the demographic, economic, cultural, and political structures of societies. In recent years, the Syrian civil war that began in 2011 has generated one of the largest forced migration movements in modern history, leading millions of individuals to seek refuge in neighboring countries. Due to its geographical proximity and temporary protection regime, Türkiye has become one of the primary host countries for Syrians fleeing conflict. Over time, the presence of Syrians in Türkiye has transformed from a temporary humanitarian issue into a long-term social integration matter involving economic participation, cultural adaptation, social cohesion, and institutional inclusion.

Within this framework, the present study aims to examine the integration processes of Syrians under temporary protection in Türkiye from a social work perspective. The study particularly focuses on the social, cultural, economic, educational, and interactional dimensions of integration. Furthermore, the study search seeks to evaluate the concepts of integration and assimilation through both theoretical discussions and empirical findings. By analyzing the everyday experiences of Syrian migrants, the study aims to reveal the structural barriers, institutional limitations, and social dynamics shaping integration processes in Türkiye.

Method

The study was designed within the framework of qualitative research methodology. In order to obtain in-depth information regarding the experiences, perceptions, and daily life practices of Syrian migrants, semi-structured in-depth interviews were conducted. The interview form was organized around seven thematic dimensions, including demographic characteristics, employment conditions, social integration, education, perceptions and prejudices, social policies, and encountered problems with proposed solutions.

The research population consisted of Syrians living under temporary protection status in Kocaeli, Türkiye. Participants were selected through the snowball sampling method, and fieldwork was carried out in districts with dense Syrian populations. A total of 18 participants, including 9 women and 9 men, were interviewed face-to-face. Due to language barriers, interpreter support was provided during the interviews when necessary. Ethical approval for the research was obtained from the Social Sciences Research Ethics

Committee of Yalova University with the decision dated 14.02.2020 and numbered 93772138-01.

The collected data were analyzed through thematic analysis, focusing on recurring experiences, structural problems, and integration dynamics. Participant statements were coded and categorized according to the main themes of the research.

Results

The findings indicate that the integration process of Syrians in Türkiye is multidimensional, dynamic, and structurally constrained. One of the most significant barriers identified throughout the study is language insufficiency. Limited Turkish language proficiency restricts migrants' access to public services, employment opportunities, education, and social interaction. Language barriers also weaken migrants' ability to establish social networks with the host society and contribute to social isolation.

The findings further demonstrate that social and cultural integration largely occurs within ethnically bounded social networks. Most participants stated that they primarily interact with other Syrians rather than Turkish citizens. Although these ethnic networks provide solidarity and emotional support, they simultaneously limit broader social integration and interaction with the host community. In addition, participants frequently reported experiences of prejudice, discrimination, and social exclusion. Such experiences negatively affect migrants' sense of belonging and reduce their motivation to establish social relations with local communities.

Economic integration findings reveal that Syrian migrants are predominantly employed in low-paid, insecure, and informal jobs. Despite having previous professional qualifications and work experience, many participants reported occupational downward mobility after migration. Participants emphasized long working hours, lack of social security, low wages, and unstable employment conditions. These structural disadvantages contribute to economic vulnerability and deepen social exclusion processes.

Educational integration findings indicate that although Syrian children have access to formal education, important barriers remain. Language difficulties, economic limitations, and peer discrimination negatively affect educational participation and academic adaptation. Some participants reported that their children experienced exclusion or bullying at school because of their

Syrian identity. Economic hardship also emerged as a factor limiting access to educational resources and continuity in schooling.

In terms of interactional integration, the findings show that relationships between Syrians and the host society are generally weak, temporary, and functional rather than deep and sustainable. Daily interactions mostly remain limited to workplace communication or neighborhood-level contact. The combination of language barriers and perceived social distance restricts the development of stronger social bonds and broader social participation.

Discussion

The findings demonstrate that integration cannot be understood as a simple or linear adaptation process based solely on individual effort. Instead, integration emerges as a complex and reciprocal process shaped by structural conditions, institutional accessibility, social acceptance, and interaction opportunities. In this regard, the study supports theoretical approaches emphasizing that integration is not only the responsibility of migrants but also depends on the inclusiveness of the host society and public institutions.

The research findings also reveal the limitations of assimilation-oriented perspectives. Participants generally seek to maintain their cultural identities while simultaneously attempting to adapt to Turkish society. However, exclusionary attitudes and structural barriers often weaken opportunities for reciprocal integration. This situation highlights the importance of multicultural and inclusive integration policies rather than approaches based on cultural homogenization.

Another important discussion point concerns the role of language as both a communication tool and a structural mechanism determining access to social participation. Language insufficiency not only limits interpersonal interaction but also restricts institutional access, labor market mobility, and educational achievement. Therefore, language acquisition should be evaluated within broader socio-economic and structural contexts rather than solely as an individual responsibility.

The findings further indicate that social exclusion, discrimination, and economic precarity reinforce one another and create a multidimensional cycle of disadvantage. Limited employment opportunities, weak social networks, and restricted institutional access collectively contribute to the persistence of marginalization among Syrian migrants.

Conclusion

This study concludes that the integration experiences of Syrians under temporary protection in Türkiye are shaped by interconnected social, cultural, economic, educational, and structural factors. Integration processes are not determined solely by migrants' individual adaptation capacities but are also deeply influenced by institutional structures, public policies, and the attitudes of the host society.

The research demonstrates that language barriers, social exclusion, precarious employment conditions, weak interactional networks, and educational inequalities constitute the primary structural obstacles limiting effective integration. Although Syrian migrants participate in economic and social life to a certain extent, this participation often remains fragile, unequal, and restricted by structural disadvantages.

Therefore, the study emphasizes the necessity of comprehensive and inclusive social policies aimed at strengthening integration processes. Policies focusing on accessible language education, equal employment opportunities, inclusive educational practices, anti-discrimination mechanisms, and stronger institutional support systems are essential for sustainable social cohesion. Moreover, integration should be approached not as a one-sided adaptation process imposed on migrants, but as a reciprocal and multidimensional process requiring the active participation of both migrants and the host society.

Overall, the study contributes to migration literature by providing both theoretical and empirical insights into the multidimensional nature of integration. Through qualitative field findings, it highlights the importance of addressing integration as a dynamic process shaped by structural, institutional, and societal interactions.

Giriş

Göç, insanlık tarihi boyunca toplumsal değişimin en önemli dinamiklerinden biri olmuş ve bireylerin yaşamlarını olduğu kadar toplumların demografik, ekonomik, kültürel ve siyasal yapısını da derinden etkileyen çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmiştir. Bireyler ve topluluklar; savaşlar, iç çatışmalar, siyasal baskılar, ekonomik yoksunluklar, güvenlik kaygıları ve yapısal eşitsizlikler gibi çeşitli nedenlerle yaşadıkları yerleri terk ederek yeni yaşam alanlarına yönelmektedir. Özellikle zorunlu göç hareketleri, yalnızca nüfusun coğrafi hareketliliğine işaret etmemekte; aynı zamanda göç veren ve göç alan toplumların sosyal ilişkilerini, kurumsal yapılarını ve ekonomik süreçlerini

yeniden şekillendiren kapsamlı bir dönüşüm sürecini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle göç, fiziksel bir yer değiştirme eyleminin ötesinde, toplumsal yapıların ve bireysel yaşam deneyimlerinin yeniden inşa edildiği dinamik ve çok katmanlı bir süreç olarak ele alınmaktadır (Kane, 1995).

Günümüz dünyasında uluslararası göç, salt demografik bir hareketlilik olgusunun ötesine geçerek küresel ekonomik sistemin yeniden yapılanması, ulus-devlet yapılarının dönüşümü ve mekânsal örgütlenmenin yeniden tanımlanması ile yakından ilişkili çok boyutlu bir süreç haline gelmiştir. Küreselleşmenin hız kazanması, ekonomik eşitsizliklerin derinleşmesi, emek piyasalarının yeniden yapılandırılması, iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler ile devletlerin güvenlik odaklı göç politikalarına yönelmesi, göç hareketlerinin niteliğini daha karmaşık bir yapıya dönüştürmüştür (Keser, 2011). Bu bağlamda göç, yalnızca bireysel karar mekanizmalarının sonucu değil; aynı zamanda yapısal, kurumsal ve ekonomik dinamiklerin kesişiminde ortaya çıkan çok aktörlü bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Keller, 1975).

Göç literatüründe bu olgu, yalnızca hareketlilik ekseninde değil; yerleşim süreçleri, toplumsal uyum, sosyal bütünleşme ve ev sahibi toplumların kurumsal tepkileri bağlamında da ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, göçün bireysel deneyimlerle sınırlı bir süreç olmadığını; aksine toplumsal normlar, kurumsal düzenlemeler ve politik yapılar tarafından şekillendirilen çok katmanlı bir sosyal gerçeklik olduğunu ortaya koymaktadır (Odman, 2008). Bu nedenle göç, mikro düzeyde bireysel yaşam pratiklerinden makro düzeyde toplumsal dönüşümlere kadar uzanan geniş bir analiz alanı sunmaktadır.

2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş, kısa sürede bölgesel bir kriz olmaktan çıkarak milyonlarca insanı etkileyen geniş ölçekli bir zorunlu göç hareketine dönüşmüştür. Artan şiddet olayları, siyasal istikrarsızlık, ekonomik çöküş ve temel yaşam güvenliğinin ortadan kalkması, bireyleri güvenli yaşam alanlarına yönelmeye zorlamıştır. Bu süreçte Türkiye hem coğrafi yakınlığı hem de uyguladığı geçici koruma rejimi nedeniyle en fazla göç alan ülkelerden biri haline gelmiştir. Başlangıçta geçici bir insani kriz olarak değerlendirilen bu durum, zamanla uzun süreli yerleşim, toplumsal uyum ve kalıcı entegrasyon tartışmalarının merkezine yerleşmiştir.

Bu gelişmeler doğrultusunda Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenlerin toplumsal yaşam deneyimleri, çok boyutlu ve karmaşık bir entegrasyon süreci içerisinde şekillenmektedir. Dil bariyeri, istihdam olanaklarına erişimde yaşanan güçlükler, sosyo-kültürel farklılıklar ve kurumsal hizmetlere erişimde

karşılaşılan yapısal engeller, uyum sürecini zorlaştıran temel faktörler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra eğitim olanaklarına erişim, sosyal kabul düzeyi, önyargılar ve toplumsal dışlanma pratikleri de entegrasyon sürecinin yönünü ve derinliğini belirleyen önemli değişkenler olarak öne çıkmaktadır. Özellikle geri dönüş olasılığının düşük olması, Suriyeli nüfusun Türkiye'de kalıcılık eğilimini artırmış ve entegrasyon meselesini geçici bir kriz yönetimi alanından çıkararak uzun vadeli sosyal politika alanına dönüştürmüştür. Bu durum, göç yönetiminin yalnızca insani yardım ekseninde değil; sosyal hizmet politikaları, toplumsal uyum stratejileri ve kurumsal kapsayıcılık mekanizmaları ile ele alınmasını zorunlu hale getirmiştir.

Bu çalışma, geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki toplumsal uyum süreçlerini sosyal hizmet perspektifi çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın saha verilerine dayanması, göçmenlerin gündelik yaşam pratiklerinin, deneyimlerinin ve karşılaştıkları yapısal sorunların doğrudan analiz edilmesine imkân tanımaktadır. Bu kapsamda bireylerin yaşam koşulları, sosyal katılım düzeyleri, kurumsal hizmetlere erişimleri ve entegrasyon deneyimleri çok boyutlu bir çerçevede değerlendirilmektedir. Ayrıca entegrasyon ve asimilasyon kavramlarına ilişkin teorik tartışmaların saha bulguları ışığında yeniden ele alınması hedeflenmektedir.

Bu araştırma, geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon sürecini Kocaeli örneği üzerinden çok boyutlu bir yaklaşımla ele alarak literatüre özgün katkılar sunmaktadır. Mevcut çalışmaların önemli bir kısmı entegrasyonu tek bir boyut (istihdam, eğitim veya sosyal uyum gibi) üzerinden değerlendirmekte ya da büyükşehirler üzerine odaklanmaktadır. Buna karşılık bu araştırma, Kocaeli'nin sanayi kenti olma özelliği, yoğun göç alması ve farklı sosyoekonomik dinamikleri çerçevesinde Suriyelilerin sosyal, ekonomik, eğitimsel ve kurumsal deneyimlerini bütüncül olarak incelemektedir. Araştırma ayrıca, entegrasyon sürecindeki farklı boyutların birbirini nasıl etkilediğini katılımcı deneyimleri üzerinden ortaya koyarak entegrasyonun yalnızca bireysel uyumla açıklanamayacağını; yapısal koşullar, kurumsal hizmetlere erişim ve ev sahibi toplumla kurulan ilişkilerin bu sürecin temel belirleyicileri olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, Kocaeli bağlamında elde edilen nitel bulgular aracılığıyla Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyonuna ilişkin literatürdeki bölgesel ve çok boyutlu nitel araştırma eksikliğinin giderilmesine katkı sağlamaktadır.

Araştırma Soruları

Bu araştırma, Kocaeli'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon sürecine ilişkin deneyimlerini ve bu süreçte karşılaştıkları güçlükleri bütüncül bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırma aşağıdaki sorulara yanıt aramaktadır:

- Kocaeli'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeliler entegrasyon sürecini nasıl deneyimlemektedir?
- Kocaeli'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon sürecinde karşılaştıkları temel sosyal, ekonomik, eğitimsel ve kurumsal sorunlar nelerdir?
- Kocaeli'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeliler, entegrasyon sürecinde karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkmak amacıyla hangi bireysel ve toplumsal stratejileri geliştirmektedir?
- Katılımcıların deneyimleri doğrultusunda Kocaeli'de geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon sürecini güçlendirmeye yönelik hangi politika ve uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır?

Göçün Kavramsal Çerçevesi

Göç olgusu, sosyal bilimler literatüründe farklı disiplinlerin kuramsal yaklaşımları doğrultusunda ele alınan ve çok boyutlu yapısı nedeniyle oldukça geniş bir inceleme alanı oluşturan temel araştırma konularından biridir. En genel anlamıyla göç, bireylerin ya da toplulukların belirli bir süre için veya kalıcı olarak yaşadıkları yerleşim alanını terk ederek farklı bir coğrafi bölgeye yönelmeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak bu tanım, göçün yalnızca fiziksel bir yer değişikliği olarak değerlendirilmesini ifade etmekte olup, sürecin sosyal ve yapısal boyutlarını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Çünkü göç, bireylerin yaşam biçimlerini, toplumsal ilişkilerini, ekonomik konumlarını ve kültürel pratiklerini yeniden şekillendiren çok katmanlı ve dinamik bir dönüşüm sürecini de beraberinde getirmektedir (Altuntaş, 2025).

Göç olgusunun nedenleri incelendiğinde, literatürde bu hareketliliğin temel olarak gönüllü ve zorunlu göç olmak üzere iki ana kategori altında sınıflandırıldığı görülmektedir. Gönüllü göç, bireylerin daha iyi ekonomik imkânlara ulaşma, eğitim olanaklarını geliştirme, mesleki ilerleme sağlama veya yaşam standartlarını yükseltme gibi rasyonel ve tercih temelli motivasyonlarla gerçekleştirdikleri yer değiştirme süreçlerini ifade etmektedir. Buna karşılık zorunlu göç, bireylerin kendi iradeleri dışında gelişen ve çoğu zaman yaşam güvenliğini tehdit eden koşullar nedeniyle ortaya çıkan hareketlilikleri kapsamaktadır. Savaşlar, iç çatışmalar, siyasal baskılar, etnik gerilimler, doğal

afetler ve çevresel krizler zorunlu göçün başlıca belirleyicileri arasında yer almaktadır (Hunn, 2005). Bu çerçevede göç, yalnızca bireysel karar alma süreçlerinin bir sonucu değil; aynı zamanda tarihsel, siyasal ve yapısal faktörlerin etkileşimiyle şekillenen geniş ölçekli bir toplumsal olgu olarak değerlendirilmelidir.

Göç süreci, yalnızca yer değiştirme hareketiyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda bireylerin yeni yaşam alanlarında yeniden konumlanmalarını gerektiren çok yönlü bir uyum sürecini de beraberinde getirmektedir. Göç eden bireyler, yeni toplumlarda ekonomik, sosyal ve kültürel sistemlerle yeniden etkileşime girerken; kimlik, aidiyet ve sosyal bağlarını da yeniden inşa etmek durumunda kalmaktadır. Bu durum, göçün yalnızca bireysel düzeyde yaşanan bir deneyim olmadığını, aynı zamanda toplumsal yapıların yeniden örgütlenmesini de içeren geniş kapsamlı bir dönüşüm süreci olduğunu ortaya koymaktadır.

Günümüz küresel bağlamında göç, yalnızca mekânsal hareketlilik çerçevesinde değil, aynı zamanda ulus-ötesi ilişkiler ağının oluşumu ile değerlendirilen çok katmanlı bir süreç haline gelmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte ekonomik sistemlerin birbirine daha bağımlı hale gelmesi, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi ve devletlerin göç politikalarında meydana gelen dönüşümler, göç hareketlerinin niteliğini daha karmaşık bir yapıya dönüştürmüştür. Bu süreçte göç eden bireyler, yalnızca yeni bir ülkeye değil, aynı zamanda farklı bir sosyal düzen, kültürel yapı ve kurumsal sisteme de uyum sağlamak durumunda kalmaktadır.

Öte yandan göç alan toplumlar da bu süreçten doğrudan etkilenmekte; demografik yapının değişmesi, iş gücü piyasasının yeniden şekillenmesi, kamu hizmetlerine yönelik talebin artması ve kültürel çeşitliliğin genişlemesi gibi çeşitli dönüşümler yaşamaktadır. Bu bağlamda göç, hem mikro düzeyde bireysel yaşam deneyimlerini hem de makro düzeyde toplumsal yapıların işleyişini etkileyen çok boyutlu bir analiz alanı sunmaktadır. Dolayısıyla göç olgusu, yalnızca bir hareketlilik süreci olarak değil, aynı zamanda toplumsal değişimin önemli bir dinamiği olarak ele alınmalıdır (Caldwell, 2011; Perruchoud ve Redpath, 2004).

Entegrasyon ve Asimilasyon

Göç süreçlerinin en önemli ve belirleyici aşamalarından biri, göçmen bireylerin yerleştikleri toplumla kurdukları ilişkilerin niteliği ve bu ilişkinin zaman içerisindeki dönüşümüdür. Bu bağlamda entegrasyon ve asimilasyon

kavramları, göçmenlerin toplumsal yapıya nasıl dahil olduklarını açıklamada kullanılan temel kuramsal çerçeveler arasında yer almaktadır. Söz konusu kavramlar yalnızca göçmenlerin uyum süreçlerini açıklamakla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik tutumlarını, kurumsal düzenlemelerini ve politika üretim biçimlerini anlamlandırma açısından da önemli bir analitik araç sunmaktadır.

Entegrasyon, göçmen bireylerin kendi kültürel kimliklerini, değerlerini ve toplumsal pratiklerini tamamen terk etmeden, içinde bulundukları toplumla karşılıklı etkileşim ve uyum içerisinde yaşamalarını ifade eden çok boyutlu bir süreçtir. Bu süreç, yalnızca bireylerin yeni toplumsal yapıya uyum sağlaması olarak değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun da kültürel çeşitliliği tanıması ve bu çeşitliliğe uygun kapsayıcı yapılar geliştirmesi olarak değerlendirilmelidir. Bu yönüyle entegrasyon, tek yönlü bir adaptasyon süreci değil; karşılıklı etkileşime dayalı, dinamik ve sürekli yeniden üretilen bir toplumsal uyum biçimidir (Altuntaş, 2025).

Entegrasyonun kapsamı oldukça geniş olup sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal boyutları içermektedir. Göçmenlerin eğitim sistemine erişimi, iş gücü piyasasına katılımı, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi, sosyal haklara ulaşımı ve kamusal yaşama katılım düzeyi bu sürecin temel göstergeleri arasında yer almaktadır (Heckmann, 2015). Bununla birlikte entegrasyon süreci yalnızca bireysel yeterliliklerle açıklanabilecek bir olgu değildir; aynı zamanda yapısal fırsatların mevcudiyeti, kurumsal erişilebilirlik ve toplumsal kabul düzeyi gibi makro değişkenlerle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle entegrasyon, birey ile toplum arasındaki çift yönlü etkileşim üzerinden şekillenen bütüncül bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Bu araştırmada entegrasyon süreci, Ager and Strang tarafından geliştirilen çok boyutlu entegrasyon çerçevesi temel alınarak kavramsallaştırılmıştır. Söz konusu çerçeve, entegrasyonu yalnızca ekonomik uyum ya da kültürel adaptasyonla sınırlamamakta; istihdam, eğitim, sağlık ve barınma gibi yapısal göstergelerin yanı sıra sosyal bağlar, dil yeterliliği, güvenlik algısı ile hak ve vatandaşlık boyutlarını da kapsayan bütüncül bir süreç olarak ele almaktadır (Ager ve Strang, 2008). Bu yaklaşım, göçmenlerin toplumsal yaşama katılımını bireysel özelliklerden ziyade birey ile ev sahibi toplum arasındaki karşılıklı etkileşim çerçevesinde değerlendirmektedir. Bu doğrultuda mevcut araştırmada elde edilen bulgular, göçmenlerin sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitim alanlarında yaşadıkları deneyimlerin birbirinden bağımsız sorun alanları olarak değil, çok boyutlu entegrasyon sürecinin birbiriyle ilişkili bileşenleri

olarak yorumlanmıştır. Böylece araştırmanın kavramsal çerçevesi ile bulgular arasında kuramsal bir bütünlük kurulması amaçlanmıştır.

Buna karşılık asimilasyon kavramı, göçmen bireylerin kendi kültürel kimliklerinden uzaklaşarak, baskın toplumun değerlerini, normlarını ve davranış kalıplarını benimsemeleri sürecini ifade etmektedir. Asimilasyon yaklaşımı çoğunlukla tek yönlü bir uyum beklentisi üzerine kuruludur ve kültürel farklılıkların zaman içerisinde ortadan kalkmasını öngörür (Heckmann, 2015). Bu perspektif, göçmen kimliğinin görünmez hale gelmesini ve baskın kültürel yapının normatif olarak kabul edilmesini esas almaktadır. Bu nedenle asimilasyon, kültürel çeşitliliği bir zenginlik olarak değil, aşılması gereken bir geçiş süreci olarak konumlandırmaktadır.

Literatürde asimilasyon yaklaşımı, özellikle çok kültürlülük ve toplumsal kapsayıcılık perspektiflerinden hareketle eleştirel bir biçimde değerlendirilmektedir. Güncel göç çalışmalarında, farklı kültürel kimliklerin korunması ve toplumsal yapıya eşit biçimde dahil edilmesi gerektiği vurgulanmakta; homojenleştirici politikaların uzun vadede sosyal dışlanma riskini artırabileceği ifade edilmektedir (Finkelstein, 2006). Bu çerçevede asimilasyon, modern göç literatüründe giderek daha fazla tartışılan ve sınırlılıkları vurgulanan bir yaklaşım haline gelmiştir.

Bu çalışma kapsamında entegrasyon kavramı, çok kültürlülük, karşılıklı uyum ve toplumsal kapsayıcılık ilkeleri doğrultusunda ele alınmaktadır. Entegrasyonun, yalnızca göçmenlerin uyum sağlamasıyla sınırlı olmadığı; aynı zamanda ev sahibi toplumun yapısal olarak dönüşmesini ve daha kapsayıcı bir toplumsal düzen oluşturmasını gerektirdiği kabul edilmektedir. Buna karşılık asimilasyon yaklaşımı, tek yönlü ve dışlayıcı niteliği nedeniyle eleştirel bir perspektiften değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak entegrasyon ve asimilasyon kavramları, göç literatüründe yalnızca teorik ayrımlar değil, aynı zamanda farklı toplumsal düzen anlayışlarını temsil eden normatif çerçeveler olarak da önem taşımaktadır. Bu nedenle göç süreçlerinin analizinde, bu iki yaklaşım arasındaki farkların dikkate alınması, toplumsal uyumun niteliğini anlamada kritik bir öneme sahiptir.

Sosyal ve Kültürel Boyutta Entegrasyon Süreçleri

Entegrasyon kavramı, göç literatüründe en sık başvurulan ancak buna rağmen üzerinde ortak ve kesin bir tanıma ulaşılamamış temel kavramlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Kavramın bu çok anlamlı yapısı, farklı disiplinlerin olguya kendi kuramsal perspektifleri üzerinden yaklaşmasından

kaynaklanmaktadır. Sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi ve ekonomi gibi farklı alanlar entegrasyonu kendi analiz düzeyleri içerisinde ele almakta; bu durum kavramın hem içeriksel olarak genişlemesine hem de tanımsal olarak çeşitlenmesine yol açmaktadır. Bu çerçevede bazı çalışmalar, entegrasyonu sabit, doğrusal ve tek boyutlu bir süreç olarak değil; bağlama, zamana ve toplumsal koşullara göre değişkenlik gösteren esnek ve çok katmanlı bir yapı olarak değerlendirmektedir (Castles, 2013; Robinson, 1998).

Bu yaklaşım doğrultusunda entegrasyon, yalnızca göç sonrası ortaya çıkan basit bir uyum süreci olarak ele alınmamalıdır. Aksine bu olgu, bireylerin yeni bir toplumsal yapı içerisinde yeniden konumlandığı, sosyal ilişkilerini yeniden inşa ettiği ve kimlik, aidiyet ile kültürel pratikler açısından sürekli bir dönüşüm yaşadığı dinamik bir süreçtir. Bu süreçte bireyler bir yandan kendi kültürel sermayelerini ve alışkanlıklarını sürdürmeye çalışırken, diğer yandan ev sahibi toplumun normatif yapısına uyum sağlama zorunluluğu ile karşı karşıya kalmaktadır (Bloch ve McKay, 2015). Bu durum, entegrasyonu tek yönlü bir adaptasyon süreci olmaktan çıkararak, karşılıklı etkileşim, müzakere ve uyum süreçlerini içeren çok katmanlı bir toplumsal dönüşüm haline getirmektedir.

Bu bağlamda sosyal ağlar, entegrasyon sürecinin en kritik bileşenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Göçmen bireyler, sosyal ağlar aracılığıyla yalnızca gündelik yaşamlarını sürdürebilmek için gerekli olan bilgiye erişmekle kalmamakta, aynı zamanda ekonomik ve sosyal kaynaklara ulaşma imkânı da elde etmektedir. İş bulma, barınma temini, sağlık hizmetlerine erişim ve eğitim olanaklarından yararlanma gibi temel ihtiyaçlar büyük ölçüde bu ağlar üzerinden şekillenmektedir. Bunun yanı sıra sosyal ağlar, bireylerin kamu kurumlarıyla etkileşim kurmasını kolaylaştıran ve kurumsal yapılarla aralarındaki mesafeyi azaltan önemli bir aracılık mekanizması olarak da işlev görmektedir.

Literatürde yapılan araştırmalar, sosyal ağların göçmenlerin toplumsal yaşama katılımını kolaylaştıran ve entegrasyon sürecini hızlandıran temel bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır (Bloch ve McKay, 2015). Bununla birlikte, bu ağların çoğu zaman etnik temelli bir yapı içerisinde geliştiği ve göçmenlerin büyük ölçüde kendi topluluklarıyla sınırlı bir etkileşim alanı oluşturduğu da vurgulanmaktadır. Bu durum, bir yandan dayanışma ve güven ilişkilerini güçlendirirken, diğer yandan göçmenlerin ev sahibi toplumla kurduğu ilişkilerin sınırlı kalmasına neden olmakta ve daha geniş toplumsal yapıya

entegrasyonlarını kısmen yavaşlatmaktadır. Dolayısıyla sosyal ağlar hem kolaylaştırıcı hem de sınırlandırıcı bir etki üreten ikili bir yapıya sahiptir.

Yöntem

Bu araştırma, Kocaeli'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon sürecine ilişkin deneyimlerini derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Katılımcıların deneyimlerini, algılarını ve yaşantılarını ayrıntılı biçimde ortaya koyabilmek amacıyla veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler, Braun ve Clarke'ın (2006) refleksif tematik analiz yaklaşımı doğrultusunda analiz edilmiştir. İlk aşamada görüşme kayıtları yazılı metne dönüştürülmüş, ardından metinler MAXQDA nitel veri analiz programına aktarılmıştır. Araştırmacı, veri setini tekrar tekrar okuyarak verilere aşinalık kazanmış ve katılımcı ifadelerinden hareketle anlamlı veri birimlerini kodlayarak başlangıç kodlarını oluşturmuştur. Kodlama süreci tümevarımsal (indüktif) bir yaklaşımla yürütülmüş; kodlar önceden belirlenmiş herhangi bir kuramsal çerçeveye dayandırılmaksızın doğrudan katılımcı anlatılarından elde edilmiştir.

İzleyen aşamada benzer kodlar bir araya getirilerek potansiyel temalar oluşturulmuş, bu temalar tüm veri setiyle karşılaştırılarak gözden geçirilmiş ve kavramsal açıdan tutarlı bir yapı oluşturacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Son aşamada ise temalar tanımlanmış, isimlendirilmiş ve katılımcı ifadeleriyle desteklenerek raporlanmıştır. Analiz süreci boyunca kodlar ve temalar sürekli olarak gözden geçirilmiş, yeni kod veya temaların ortaya çıkmadığı noktada veri doygunluğuna ulaşıldığı kabul edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Kocaeli ilinde yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeli bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubu, ulaşılması güç bir nüfus olması nedeniyle kartopu (snowball) örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. İlk katılımcılara araştırmacının saha bağlantıları aracılığıyla ulaşılmış, ardından katılımcıların yönlendirmeleri doğrultusunda yeni katılımcılar araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmaya toplam 18 kişi (9 kadın, 9 erkek) katılmıştır. Katılımcılar Kocaeli'nin Gebze, Darıca, Çayırova ve İzmit merkez ilçelerinde ikamet etmektedir. Katılımcıların yaşları 27 ile 39 arasında değişmekte olup Türkiye'de

bulunma süreleri 6 ile 9 yıl arasındadır. Katılımcıların tamamı geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli bireylerden oluşmaktadır.

Veri toplama süreci, görüşmeler sırasında yeni tema veya kodların ortaya çıkmadığı, mevcut bulguların tekrar etmeye başladığı noktada sonlandırılmış ve bu durum veri doygunluğuna ulaşıldığının göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Meslek	Türkiye'de Kalış Süresi
K1	Kadın	33	Evli	Ev hanımı	7 yıl
K2	Kadın	30	Evli	Mühendis	8 yıl
K3	Kadın	31	Evli	İşçi	6 yıl
K4	Kadın	37	Evli	İşçi	7 yıl
K5	Kadın	29	Evli	Terzi	8 yıl
K6	Kadın	30	Evli	Satış elemanı	6 yıl
K7	Kadın	35	Evli	Ev hanımı	9 yıl
K8	Kadın	39	Evli	İşçi	7 yıl
K9	Kadın	31	Evli	Aşçı	8 yıl
E1	Erkek	31	Evli	Öğretmen	6 yıl
E2	Erkek	33	Evli	İşçi	7 yıl
E3	Erkek	39	Evli	Mühendis	8 yıl
E4	Erkek	27	Evli	İnşaat işçisi	9 yıl
E5	Erkek	29	Evli	Şoför	8 yıl
E6	Erkek	33	Evli	Elektrikçi	9 yıl
E7	Erkek	34	Evli	Tekniker	7 yıl
E8	Erkek	35	Evli	İşçi	8 yıl
E9	Erkek	38	Evli	İşçi	7 yıl

Veri Toplama Süreci

Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüz yüze toplanmıştır. Görüşme formu; demografik özellikler, çalışma yaşamı, sosyal uyum, eğitim, algılar ve önyargılar, sosyal politikalar ile karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri olmak üzere yedi tematik başlık altında yapılandırılmıştır. Katılımcıların bir kısmının Türkçe yeterliliklerinin görüşmeleri akıcı biçimde sürdürebilecek düzeyde olmaması nedeniyle veri toplama sürecinde Arapça ve Türkçeye hâkim profesyonel bir tercümandan destek alınmıştır. Görüşmeler katılımcıların tercihine bağlı olarak Arapça veya Türkçe gerçekleştirilmiş; Arapça yürütülen görüşmeler eş zamanlı olarak Türkçeye çevrilmiştir. Görüşmeler sonrasında araştırmacı ve tercüman birlikte çevirileri gözden geçirerek anlam bütünlüğünü korumaya özen göstermiş, kültürel ifadelerin ve bağlamsal anlamların doğru aktarılması için gerekli kontroller yapılmıştır. Verilerin analizi Türkçe transkriptler üzerinden

gerçekleştirilmiş olup, çeviri sürecinde ortaya çıkabilecek olası anlam kayıplarını en aza indirmek amacıyla araştırmacı ile tercüman arasında sürekli görüş alışverişi sağlanmıştır.

Etik İlkeler

Araştırma başlamadan önce Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun 14.02.2020 tarih ve 93772138-01 sayılı kararı doğrultusunda etik kurul izni alınmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmış, tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmış ve görüşme süreci boyunca gizlilik ile anonimlik ilkelerine uygun hareket edilmiştir.

Bulgular

Giriş bölümünde sunulan teorik çerçeveye paralel olarak saha bulguları da Suriyeli göçmenlerin sosyal ve kültürel entegrasyon süreçlerinde çeşitli yapısal ve bireysel engellerle karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Elde edilen veriler, özellikle sosyal izolasyon, dil yeterliliği eksikliği ve kültürel etkileşim olanaklarının sınırlılığı gibi faktörlerin entegrasyon sürecini doğrudan ve güçlü bir şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır. Sosyal izolasyon, bireylerin hem yerel toplumla hem de kurumsal yapılarla kurduğu ilişkilerin zayıflamasına neden olurken; aynı zamanda sosyal katılım alanlarını daraltarak bireyleri daha kapalı sosyal çevrelere yönlendirmektedir.

Dil yeterliliği eksikliği ise yalnızca iletişimsel bir sorun olmanın ötesinde, sosyal katılımın önünde yapısal bir engel olarak işlev görmektedir. Dil becerisindeki yetersizlik, bireylerin kamu hizmetlerine erişimini zorlaştırmakta, iş piyasasına katılımını sınırlandırmakta ve gündelik yaşamda karşılaşılan sorunların çözümünü güçleştirmektedir. Bu durum, dilin entegrasyon sürecinde yalnızca bir araç değil, aynı zamanda belirleyici bir eşik mekanizması olduğunu göstermektedir.

Öte yandan kültürel etkileşim eksikliği, göçmenlerin ev sahibi toplumla ortak yaşam alanları oluşturmasını zorlaştırmakta ve sosyal mesafeyi artırmaktadır. Kültürel temasın sınırlı olması, toplumsal uyumun gelişmesini engellemekte ve göçmenlerin gündelik yaşam pratiklerinde dışlanma deneyimlerini daha görünür hale getirmektedir. Bu bağlamda kültürel etkileşim eksikliği, yalnızca sosyal ilişkilerin zayıflamasına değil, aynı zamanda toplumsal aidiyet duygusunun da kırılganlaşmasına yol açmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, elde edilen bulgular sosyal ve kültürel entegrasyon sürecinin yalnızca bireysel uyum kapasitesi üzerinden açıklanamayacak kadar karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu

göstermektedir. Bu süreç, bireysel özellikler ile yapısal koşulların kesişiminde şekillenmekte ve hem mikro düzeyde sosyal ilişkiler hem de makro düzeyde toplumsal yapılar tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla entegrasyon, yalnızca göçmenlerin adaptasyon süreci olarak değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun kapsayıcılık düzeyi ve kurumsal yapıların erişilebilirliği ile ele alınması gereken bütüncül bir toplumsal olgu olarak değerlendirilmelidir.

Dil Yeterliliği ve Entegrasyon Üzerindeki Etkisi

Dil, göçmenlerin yeni bir toplumsal yapıya dahil olabilmelerinde en temel belirleyicilerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede dil yeterliliği, yalnızca gündelik iletişimi mümkün kılan bir araç olmanın ötesinde, bireylerin sosyal, ekonomik ve kurumsal alanlara erişimini doğrudan etkileyen yapısal bir unsur niteliği taşımaktadır. Göçmenlerin ev sahibi toplumla kurduğu ilişkilerin niteliği, büyük ölçüde dil becerilerinin düzeyi ile şekillenmekte; bu durum bireylerin toplumsal görünürlüğünü ve katılım kapasitesini belirleyen kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla dil, entegrasyon sürecinin hem başlangıç noktası hem de sürdürülebilirliğini etkileyen temel bir bileşen olarak değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda dil öğrenimi, durağan ve tek yönlü bir bilgi edinme süreci olarak değil; sosyal etkileşimler aracılığıyla sürekli gelişen, yeniden üretilen ve bağlama göre değişkenlik gösteren dinamik bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bireyler dil becerilerini yalnızca sınıf ortamında değil, gündelik yaşam pratikleri içerisinde, sosyal temaslar ve kurumsal etkileşimler yoluyla geliştirmektedir. Bu nedenle dil öğrenimi hem bireysel çaba hem de toplumsal etkileşim alanlarının bir ürünü olarak değerlendirilmelidir (Rivers, 1987).

Dil yeterliliğinin düşük olması ise göçmenlerin toplumsal yaşama katılımını ciddi biçimde sınırlayan yapısal bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma bulguları, Suriyeli bireylerin önemli bir kısmının Türkçe dil becerileri açısından çeşitli düzeylerde yetersizlik yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu durum yalnızca gündelik yaşamda iletişim kurma zorluklarıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda kamu kurumlarıyla etkileşim, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim ve iş gücü piyasasına katılım gibi temel alanlarda da belirleyici bir engel oluşturmaktadır.

Bu çerçevede dil yetersizliği, bireysel bir beceri eksikliğinin ötesinde, göçmenlerin toplumsal yapı içerisinde dezavantajlı bir konuma yerleşmesine yol açan yapısal bir sorun olarak ele alınmalıdır. Dil bariyeri, bireylerin sosyal ilişkiler kurma ve sürdürme kapasitesini sınırlandırmakta; aynı zamanda

sosyal sermaye üretimini zayıflatarak toplumsal dışlanma riskini artırmaktadır. Bu nedenle entegrasyon süreçlerinin yalnızca göçmenlerin bireysel uyum çabalarına indirgenmesi yeterli görülmemekte; bunun yerine dil eğitimine erişimin güçlendirilmesi, kamu hizmetlerinde dil destek mekanizmalarının geliştirilmesi ve kurumsal düzeyde kapsayıcı politikaların hayata geçirilmesi gibi çok boyutlu yapısal düzenlemelerin gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Rivers, 1987).

Nitel veriler, bu yapısal çerçeveyi destekler nitelikte önemli bulgular sunmaktadır. Katılımcı ifadeleri, dil öğrenme sürecinin yalnızca bireysel motivasyonla açıklanamayacağını, aksine günlük yaşamın koşulları ve hane içi sorumluluklarla doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin K9 kodlu katılımcı, "Türkçe bilmiyorum. Çocuklarıma bakmak zorundayım, bütün gün evdeyim. Zamanım yok." ifadeleriyle dil öğrenememenin temelinde zaman yoksunluğu ve bakım emeği yükünün bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu durum özellikle kadın katılımcılar açısından değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyet rolleri ve ev içi sorumlulukların entegrasyon sürecini doğrudan sınırlayan yapısal faktörler olarak öne çıktığını göstermektedir. Dolayısıyla dil öğrenimi, bireysel iradeden ziyade sosyo-ekonomik ve hane içi koşullar tarafından şekillenen bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Benzer şekilde E1 kodlu katılımcının "Tercümanla işlerimi yapıyorum ama çoğu zaman yetmiyor. Beni anlamıyorlar." şeklindeki ifadesi, dil yetersizliğinin kurumsal hizmetlere erişim sürecinde aracılık bağımlılığı yarattığını ortaya koymaktadır. Bu durum, birey ile kamu kurumları arasındaki doğrudan iletişimi zayıflatmakta; iletişimin sürekli çeviri aracılığıyla yürütülmesi, eşit ve etkin bir etkileşim kurulmasını engellemektedir. Böylece dil bariyeri, kurumsal düzeyde işleyen yapısal bir dışlanma mekanizması üretmektedir.

E3 kodlu katılımcı ise dil öğreniminin ekonomik mobilite ile olan ilişkisini "Türkçe öğrenmek istiyorum. Belki daha iyi iş bulurum. Kendimi ifade edebiliyorum ama bu yetmiyor." sözleriyle ifade etmektedir. Bu bulgu, dil yeterliliğinin yalnızca sosyal uyum açısından değil, aynı zamanda iş gücü piyasasında konumlanma ve ekonomik ilerleme açısından da belirleyici bir unsur olduğunu göstermektedir. Ancak mevcut dil eksikliği, bireyin sahip olduğu beşerî sermayeyi etkin biçimde kullanmasını engellemekte ve mesleki konum kaybı riskini artırmaktadır.

K2 kodlu katılımcının "Türkçe bilmeden komşularımla iletişim kuramıyorum. Bu yüzden toplumsal uyum çok zor." şeklindeki ifadesi ise dilin

sosyal ilişkilerin kurulmasındaki merkezi rolünü ortaya koymaktadır. Dil yetersizliği, yalnızca bireysel izolasyonu derinleştirmekle kalmamakta; aynı zamanda yerel toplumla kurulan temasın zayıflamasına ve etnik temelli kapalı sosyal ağların güçlenmesine neden olmaktadır. Bu durum, entegrasyonun teorik olarak çift yönlü ve etkileşim temelli bir süreç olmasına rağmen, pratikte sınırlı ve asimetrik bir yapıda gerçekleştiğine işaret etmektedir.

Kültürlenme, Sosyalleşme ve Sosyal Dışlanma

Kültürlenme süreci, bireyin yeni bir toplumsal düzene uyum sağlama aşamasında normlar, değerler ve davranış kalıplarıyla kurduğu etkileşimler aracılığıyla şekillenen çok katmanlı bir süreçtir (Esser, 2001). Bu süreç yalnızca bireysel düzeyde gerçekleşen bir adaptasyon mekanizması olarak değerlendirilemez; aynı zamanda göçmen nüfus ile ev sahibi toplum arasındaki karşılıklı etkileşimlerin yeniden üretildiği dinamik bir sosyal alanı da kapsamaktadır. Bu yönüyle kültürlenme, entegrasyon sürecinin hem bireysel deneyim boyutunu hem de toplumsal yapı düzeyini belirleyen temel bileşenlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Araştırma bulguları, Suriyeli katılımcıların sosyalleşme süreçlerinde önemli sınırlılıklar yaşadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler, sosyal ilişkilerin büyük ölçüde aynı etnik grup içerisinde yoğunlaştığını, buna karşılık yerel toplumla kurulan etkileşimlerin ise sınırlı ve çoğunlukla yüzeysel temaslarla kısıtlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, literatürde "paralel toplumsallaşma" olarak ifade edilen sürece işaret etmekte ve toplumsal bütünleşmenin zayıf bir düzlemde gerçekleştiğini göstermektedir.

E4 kodlu katılımcının "Biz daha çok Suriyelilerle görüşüyoruz. Türklerle çok fazla iletişim kuramıyoruz." ifadesi, sosyal ağların etnik temelli kapalı bir yapıya dönüşme eğilimini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu tür kapalı ağlar, bir yandan dayanışma ve güvenlik mekanizmalarını güçlendirirken, diğer yandan farklı toplumsal gruplarla kurulan temasları sınırlandırmakta ve "zayıf bağlar" (weak ties) aracılığıyla gelişen sosyal sermaye üretimini azaltmaktadır. Bu durum, entegrasyonun geniş toplumsal düzeye yayılmasını engelleyen yapısal bir kısıt olarak değerlendirilmektedir.

E9 kodlu katılımcının "Arkadaşlık kurmak istiyorum ama sürekli olumsuz durumlar oluyor, insanlar bize mesafeli davranıyor." ifadesi ise sosyalleşme süreçlerinde karşılıklı etkileşimin tek taraflı açıklanamayacağını göstermektedir. Bu anlatı, ev sahibi toplumun tutumlarının ve algılarının göçmenlerin sosyal katılım süreçlerinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Mesafeli ve dışlayıcı yaklaşımlar, bireylerin sosyal etkileşim kurma motivasyonunu zayıflatmakta ve zamanla sosyal izolasyonun kalıcı bir yapıya dönüşmesine neden olabilmektedir.

K9 kodlu katılımcının "Bir Suriyeli hata yapınca herkes bize aynı gözle bakıyor. Bu bizim onurumuzu kırıyor." ifadesi ise kolektif damgalama (collective stigmatization) sürecine işaret etmektedir. Bireysel davranışların tüm gruba genellenmesi, göçmen grubun sosyal kimliğini olumsuz biçimde yeniden üretmekte ve toplumsal meşruiyet algısını zayıflatmaktadır. Bu tür damgalayıcı süreçler yalnızca sosyal ilişkileri değil, aynı zamanda kurumsal erişim ve toplumsal kabul mekanizmalarını da olumsuz etkilemektedir (Cheung ve Phillimore, 2014).

Bununla birlikte bazı katılımcılar sınırlı da olsa olumlu sosyal etkileşim deneyimlerine sahip olduklarını belirtmektedir. K9'un "Türk komşularım iyi insanlar. Bazen gidip geliyoruz ama bu herkes için geçerli değil." ifadesi, sosyalleşme süreçlerinin homojen bir yapı göstermediğini ortaya koymaktadır. Bu tür olumlu ilişkiler daha çok bireysel deneyimlere, yerel çevre koşullarına ve mikro düzeydeki etkileşim biçimlerine bağlı olarak gelişmektedir. Ancak bu ilişkilerin genel toplumsal entegrasyon düzeyini açıklayacak yaygınlıkta olmadığı görülmektedir.

Genel olarak bulgular, kültürlenme ve sosyalleşme süreçlerinin karşılıklı etkileşim içermesine rağmen asimetrik bir yapıda ilerlediğini göstermektedir. Göçmenlerin uyum çabalarına karşın, sosyal dışlanma algısı, etnik ağların yoğunluğu ve toplumsal önyargılar süreci sınırlayan temel yapısal faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, entegrasyonun yalnızca bireysel adaptasyon kapasitesiyle açıklanamayacağını; ev sahibi toplumun kapsayıcılık düzeyiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Ekonomik ve İstihdam Alanında Entegrasyon

Ekonomik entegrasyon, göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerinde belirleyici bir boyut olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç yalnızca işgücü piyasasına katılımı değil, aynı zamanda bireyin sahip olduğu beşerî sermayenin ne ölçüde değerlendirilebildiğini, gelir düzeyi üzerinden toplumsal konumlanmasını ve uzun vadeli sosyal hareketlilik kapasitesini de kapsamaktadır (De Haan, 1998). Bu nedenle ekonomik entegrasyon, çoğu zaman sosyal entegrasyonun hem belirleyicisi hem de sonucu olarak ele alınmaktadır.

Araştırma bulguları, Suriyeli göçmenlerin emek piyasasında çoğunlukla düşük ücretli, güvencesiz ve kayıt dışı işlerde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu

durum, işgücü piyasasında dikey hareketliliğin sınırlı olduğunu ve göçmen emeğinin ağırlıklı olarak ikincil işgücü piyasasında konumlandığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla ekonomik entegrasyon, eşit fırsatlara dayalı bir katılım süreci olmaktan ziyade yapısal dezavantajların yeniden üretildiği bir alan görünümü kazanmaktadır.

E3 kodlu katılımcının "Suriye'de mühendis olarak çalışıyordum ama burada işçi olarak çalışıyorum." ifadesi, beşerî sermaye uyumsuzluğu olgusunu açık biçimde yansıtmaktadır. Bireyin eğitim düzeyi ve mesleki deneyimi ile mevcut iş pozisyonu arasındaki uyumsuzluk, göç sonrası dönemde statü kaybına ve mesleki aşağı yönlü mobiliteye neden olmaktadır. Bu durum yalnızca ekonomik bir kayıp değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal düzeyde de önemli bir kırılma üretmektedir.

Bir diğer katılımcının "Günlük 750 TL alıyorum, 12 saat çalışıyorum ve sigortam yok." ifadesi, emek piyasasında güvencesizliğin ve kayıt dışı istihdamın yaygınlığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Uzun çalışma saatleri, düşük ücret ve sosyal güvence eksikliği, göçmen işgücünün yapısal olarak kırılgan bir konumda bulunduğunu göstermektedir. Bu koşullar, yalnızca ekonomik refahı değil, aynı zamanda sağlık, yaşam kalitesi ve sosyal katılım olanaklarını da doğrudan etkilemektedir.

E8 kodlu katılımcının "Maaşlarımız düşük, çoğu zaman geçim çok zor oluyor." ifadesi ise hane düzeyinde ekonomik stresin süreklilik kazandığını göstermektedir. Ekonomik yetersizlikler, bireylerin sosyal yaşamdan geri çekilmesine, temel hizmetlere erişimde zorluk yaşamasına ve uzun vadede sosyal dışlanmanın derinleşmesine yol açabilmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, ekonomik entegrasyon sürecinin Suriyeli göçmenler açısından yapısal sınırlılıklar içerdiği görülmektedir. İşgücü piyasasına katılım sağlanmasına rağmen, bu katılım çoğunlukla düşük nitelikli ve güvencesiz işlerle sınırlı kalmaktadır. Bu durum, ekonomik entegrasyonun niceliksel düzeyde gerçekleştiğini ancak niteliksel anlamda sınırlı kaldığını göstermektedir. Ayrıca mesleki uyumsuzluk ve gelir eşitsizliği, sosyal entegrasyon süreçlerini de dolaylı olarak etkileyerek çok boyutlu bir dezavantaj döngüsünün oluşmasına neden olmaktadır.

Etkileşimsel Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar

Etkileşimsel entegrasyon, göçmenlerin ev sahibi toplumla kurduğu gündelik yaşam temelli sosyal ilişkiler aracılığıyla toplumsal yapıya dahil olma süreçlerini ifade etmektedir. Bu süreç, yalnızca bireyler arasındaki temasın

varlığıyla sınırlı olmayıp; aynı zamanda bu temasların sürekliliği, yoğunluğu ve niteliksel derinliği ile doğrudan ilişkili bir yapıya sahiptir. Esser (2001), etkileşimi bireylerin anlam üretme pratikleri üzerinden şekillenen ve toplumsal düzenin mikro düzeyde yeniden inşasını mümkün kılan temel bir sosyal mekanizma olarak değerlendirmektedir. Bu çerçevede etkileşimsel entegrasyon, bireysel uyumdan ziyade sosyal ağların yapısal özellikleri ve bu ağların işleyiş biçimi ile yakından ilişkilidir.

Flick (2016) ise etkileşimsel ağların komşuluk ilişkileri, arkadaşlık bağları, işyeri ilişkileri ve gündelik temaslar üzerinden şekillendiğini ve bu yapıların entegrasyon sürecinin sürekliliğini belirleyen temel unsurlar arasında yer aldığını vurgulamaktadır. Bununla birlikte, araştırma bulguları Suriyeli katılımcıların ev sahibi toplumla kurduğu sosyal ilişkilerin çoğunlukla düşük yoğunluklu, işlevsel ve süreklilik göstermeyen temaslar düzeyinde kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, etkileşimsel entegrasyonun derinleşmesinin hem dilsel hem de yapısal sınırlılıklar nedeniyle önemli ölçüde kısıtlandığını göstermektedir.

Katılımcı ifadeleri bu durumu açık biçimde desteklemektedir. Örneğin E2 kodlu katılımcı, "Türk arkadaşlarım çok yok. İş dışında çok nadir bir araya geliyoruz. Sanırım Türkçem yeterli olmadığı için böyle." ifadeleriyle sosyal ilişkilerin sınırlılığını dil yeterliliğiyle ilişkilendirmektedir. Bu bulgu, dil becerisinin yalnızca iletişim aracı değil, aynı zamanda sosyal ilişki kurma kapasitesini belirleyen yapısal bir eşik olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla dil yetersizliği, sosyal sermayeye erişimi sınırlandıran temel bir faktör olarak işlev görmektedir.

Benzer şekilde K9 kodlu katılımcının "Komşularım var ama çok konuşmuyoruz. Türkçem zayıf. Bazen davet ediyorlar ama sürekli bir ilişki yok." ifadesi, sosyal ilişkilerin süreklilik arz eden bir ağ yapısına dönüşemediğini ortaya koymaktadır. Bu tür ilişkiler daha çok geçici, durumsal ve yüzeysel temaslar düzeyinde kalmakta; kalıcı sosyal bağların oluşmasını engellemektedir. Bu durum, literatürde "zayıf bağlar" (weak ties) olarak tanımlanan köprüleyici sosyal sermayenin gelişimini sınırlayan bir yapı ile uyumludur (Penninx, 2005).

E4 kodlu katılımcının "Son zamanlarda benimle konuşan insan sayısı azaldı. Suriyelilere karşı genel bir olumsuz bakış olduğunu düşünüyorum." ifadesi ise etkileşimsel entegrasyonun yalnızca bireysel becerilerle değil, aynı zamanda algılanan toplumsal dışlanma düzeyiyle de doğrudan ilişkili olduğunu

göstermektedir. Sosyal mesafenin artması, bireylerin etkileşim kurma motivasyonunu azaltmakta ve sosyal ağların daralmasına yol açmaktadır. Bu süreç, dışlanma algısının etkileşim düzeyini daha da zayıflattığı döngüsel bir yapıya işaret etmektedir.

Genel olarak bulgular, ev sahibi toplum ile Suriyeli göçmenler arasındaki etkileşimlerin çoğunlukla seçici temaslar ve zayıf bağlar üzerinden şekillendiğini göstermektedir. Bu yapı, güçlü ve sürdürülebilir sosyal ağların oluşumunu sınırlandırmakta ve etkileşimsel entegrasyonun derinleşmesini engellemektedir. Dolayısıyla dil yeterliliği, sosyal kabul düzeyi ve gündelik temasların niteliği, entegrasyon sürecinin belirleyici değişkenleri olarak öne çıkmaktadır.

Eğitim Alanında Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar

Eğitim alanında entegrasyon, göçmen çocukların eğitim sistemine erişimi, öğrenme süreçlerine uyumu ve toplumsal bütünleşme süreçlerinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir rol oynamaktadır. Zorunlu göç ve çatışma ortamları, özellikle çocukların eğitim süreçlerinde kesintilere yol açmakta; bu durum hem bireysel gelişim hem de uzun vadeli toplumsal entegrasyon açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır (Treibel, 2003). Bu nedenle eğitim, yalnızca temel bir insan hakkı değil, aynı zamanda entegrasyon sürecinin kurumsal temelini oluşturan stratejik bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitim sistemine entegrasyonu, kamu politikaları ve uluslararası destek mekanizmaları aracılığıyla yürütülmektedir. Ancak saha bulguları, bu kurumsal yapının uygulama aşamasında çeşitli yapısal sorunlarla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Özellikle dil bariyeri, ekonomik erişim sorunları ve okul içi sosyal ilişkiler, eğitim sürecinin hem erişim hem de devamlılık boyutlarını doğrudan etkileyen temel faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Katılımcı ifadeleri, eğitim sistemine erişimin sağlanmış olmasına rağmen niteliksel uyum sorunlarının devam ettiğini göstermektedir. K6 kodlu katılımcının "Çocuklarım okula gidiyor, Türkçe öğreniyorlar. Ama bazı zorluklar var, özellikle dil açısından." ifadesi, dil bariyerinin öğrenme sürecini sınırlayan temel yapısal bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, dilin yalnızca iletişim aracı değil, aynı zamanda akademik başarı ve sınıf içi katılımı belirleyen kritik bir faktör olduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde K9 kodlu katılımcının "Oğlum okula gitmiyor. Türkçe bilmediğini söylüyor ve gitmek istemiyor." ifadesi, dil yetersizliğinin eğitim

motivasyonu üzerinde doğrudan belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda dil, eğitim sistemine katılım için yalnızca bir araç değil, aynı zamanda bir eşik belirleyici unsur olarak işlev görmektedir.

K3 kodlu katılımcının "Kızım okula gitmek istemiyor çünkü sınıfta onunla alay ediliyor ve Suriyeli olduğu için dışlanıyor." ifadesi ise eğitim ortamlarında yaşanan sosyal dışlanmanın okul terkine yol açabilecek düzeyde etkili olduğunu göstermektedir. Akran ilişkilerinde ortaya çıkan bu dışlayıcı pratikler, eğitim kurumlarını yalnızca akademik alanlar olmaktan çıkararak aynı zamanda sosyal gerilimlerin yaşandığı mekânlara dönüştürmektedir.

E5 kodlu katılımcının "Kayıt için ücret istediler, ödeyemedim. Sonra Kızılay yardımcı oldu." ifadesi ise eğitim erişiminin ekonomik ve kurumsal destek mekanizmalarına bağımlı olduğunu göstermektedir. Bu durum, eğitim hakkına erişimin yalnızca yasal düzenlemelerle değil, aynı zamanda ekonomik kapasite ve sosyal yardım ağlarıyla da yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular genel olarak eğitim alanında entegrasyonun dil bariyeri, ekonomik kısıtlar ve sosyal dışlanma olmak üzere üç temel eksen etrafında şekillendiğini göstermektedir. Bu üç faktör birbirini karşılıklı olarak besleyerek çocukların eğitim sistemine tam ve sürdürülebilir katılımını sınırlandırmaktadır. Dolayısıyla eğitim, yalnızca erişim düzeyinde değil, aynı zamanda niteliksel katılım ve sosyal kabul boyutlarıyla birlikte ele alınması gereken çok katmanlı bir entegrasyon alanı olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki entegrasyon süreçlerini sosyal, kültürel, ekonomik, etkileşimsel ve eğitim boyutlarıyla çok katmanlı bir analiz çerçevesinde ele alarak, göç literatürüne hem teorik hem de ampirik düzeyde kapsamlı bir değerlendirme sunmayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, entegrasyon sürecinin doğrusal, tek yönlü ve kendiliğinden işleyen bir uyum mekanizması olarak açıklanamayacağını açık biçimde ortaya koymaktadır. Aksine bu süreç, bireysel özellikler, yapısal koşullar ve ev sahibi toplumun sosyo-kültürel tutumları arasında sürekli olarak yeniden üretilen etkileşimler sonucunda şekillenen, dinamik, çok boyutlu ve oldukça karmaşık bir toplumsal süreç niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle entegrasyon, yalnızca göçmenlerin uyum kapasitesi üzerinden değil, aynı zamanda içinde bulundukları toplumsal bağlamın üretmiş olduğu fırsat ve sınırlılıklar üzerinden değerlendirilmesi gereken bütüncül bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sonuçları, entegrasyonun tüm boyutlarında ortaklaşan bazı temel yapısal engellerin varlığını güçlü biçimde ortaya koymaktadır. Özellikle dil yetersizliği, sosyal dışlanma deneyimleri, ekonomik güvencesizlik, düşük nitelikli istihdam koşulları ve kurumsal hizmetlere erişimde yaşanan zorluklar, göçmenlerin toplumsal yaşama tam ve etkin katılımını sınırlayan başlıca faktörler olarak belirginleşmektedir. Bu durum, entegrasyonun yalnızca bireysel çaba ve uyum kapasitesi üzerinden açıklanmasının yetersiz olduğunu göstermekte; aynı zamanda ev sahibi toplumun kapsayıcı yapısı, kurumsal işleyişin erişilebilirliği ve kamu politikalarının etkinliği ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla entegrasyon süreci, bireysel ve yapısal düzeylerin birbirini karşılıklı olarak etkilediği çok katmanlı bir etkileşim alanı olarak değerlendirilmelidir.

Sosyal ve kültürel entegrasyon açısından elde edilen bulgular, Suriyeli göçmenlerin büyük ölçüde kendi etnik toplulukları içerisinde yoğunlaşan sosyal ağlar kurduklarını, buna karşılık ev sahibi toplumla geliştirilen ilişkilerin ise sınırlı, yüzeysel ve çoğunlukla işlevsel temaslar düzeyinde kaldığını göstermektedir. Bu durum, sosyal ilişkilerin genişleyerek farklı toplumsal grupları kapsayan bir yapıya dönüşmesini engellemekte ve sosyal bütünleşmenin zayıf bağlar üzerinden şekillendiği bir sosyal yapı üretmektedir. Özellikle seçici temas biçimlerinin yaygınlığı, göçmenlerin gündelik yaşamda daha geniş toplumsal yapıya entegre olma süreçlerini sınırlandırmakta; aynı zamanda sosyal sermayenin yatay ve dikey düzeyde gelişimini de kısıtlamaktadır. Bu bağlamda sosyal entegrasyonun derinleşmesinin yalnızca bireysel ilişkilerle değil, aynı zamanda toplumsal kabul ve etkileşim fırsatlarının niteliğiyle de doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgu, Granovetter'in (1973) "zayıf bağların gücü" yaklaşımıyla da açıklanabilir. Granovetter'e göre bireylerin farklı sosyal gruplarla kurduğu zayıf bağlar, bilgiye erişim, yeni fırsatların ortaya çıkması ve toplumsal bütünleşmenin güçlenmesi açısından kritik bir işleve sahiptir. Araştırmada Suriyeli göçmenlerin sosyal ilişkilerinin büyük ölçüde kendi etnik çevreleri içerisinde yoğunlaştığı, ev sahibi toplumla kurulan zayıf bağların ise sınırlı kaldığı belirlenmiştir.

Ekonomik entegrasyon bağlamında elde edilen bulgular, Suriyeli göçmenlerin emek piyasasında çoğunlukla düşük ücretli, güvencesiz, uzun çalışma saatlerine dayalı ve kayıt dışı işlerde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, göçmen emeğinin büyük ölçüde ikincil işgücü piyasasında konumlandığını ve yapısal olarak kırılgan bir ekonomik pozisyonun oluştuğunu ortaya koymaktadır. Mesleki nitelik ile mevcut istihdam alanı arasındaki

uyumsuzluk, yalnızca ekonomik verimliliği azaltmakla kalmamakta, aynı zamanda bireylerin mesleki statü kaybı yaşamasına ve beşerî sermayelerinin etkin biçimde değerlendirilememesine neden olmaktadır. Bu çerçevede ekonomik entegrasyonun niceliksel katılım düzeyinde gerçekleştiği, ancak niteliksel anlamda önemli yapısal sınırlılıklar içerdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu kırılgan ekonomik yapı, sosyal dışlanma ve düşük yaşam standartlarıyla birleşerek göçmenlerin genel toplumsal konumunu daha da dezavantajlı hale getirmektedir.

Eğitim alanına ilişkin bulgular ise okullaşma oranlarında görece bir artış gözlemlenmesine rağmen, eğitim sürecinin niteliğini etkileyen çeşitli yapısal sorunların devam ettiğini göstermektedir. Özellikle dil bariyeri, akran ilişkilerinde yaşanan dışlanma deneyimleri ve ekonomik erişim sorunları, eğitim sürecinin sürekliliğini ve etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum, eğitim entegrasyonunun yalnızca formel olarak eğitim sistemine dahil olmayı değil, aynı zamanda öğrenme sürecine aktif, sürdürülebilir ve eşit koşullarda katılımı da içeren çok boyutlu bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim ortamlarında karşılaşılan sosyal dışlanma deneyimleri ise öğrencilerin motivasyonunu zayıflatmakta ve bazı durumlarda okul terkine kadar uzanan sonuçlar doğurabilmektedir.

Etkileşimsel entegrasyon açısından elde edilen veriler, göçmenlerin ev sahibi toplumla kurduğu sosyal ilişkilerin genellikle düşük yoğunluklu, süreksiz ve işlevsel temaslar düzeyinde kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, sosyal ilişkilerin derinleşmesini engelleyen en önemli faktörlerden biri olarak dil yeterliliği eksikliği ve algılanan sosyal dışlanma deneyimleri ile yakından ilişkilidir. Sosyal kabul düzeyi ile etkileşim yoğunluğu arasındaki karşılıklı etkileşim, toplumsal bütünleşmenin sınırlarını belirleyen kritik bir değişken olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda etkileşimsel entegrasyonun sınırlı kalması, yalnızca bireysel tercihlerle değil, aynı zamanda toplumsal yapı içerisinde üretilen kabul ve dışlama mekanizmalarıyla da doğrudan ilişkilidir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları entegrasyon sürecinin çok boyutlu, karşılıklı bağımlılıklar içeren ve sürekli yeniden şekillenen dinamik bir yapıya sahip olduğunu açık biçimde göstermektedir. Bu nedenle entegrasyonun güçlendirilmesi, yalnızca göçmenlere yönelik bireysel uyum politikalarıyla değil; aynı zamanda ev sahibi toplumun kapsayıcılığını artıran, yapısal eşitsizlikleri azaltan, kurumsal erişilebilirliği güçlendiren ve sosyal etkileşim alanlarını genişleten bütüncül politika yaklaşımlarıyla mümkün olabilecektir. Özellikle dil politikalarının geliştirilmesi, istihdam alanında

eşitlikçi düzenlemelerin yapılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve sosyal uyum mekanizmalarının kurumsallaştırılması, uzun vadeli toplumsal bütünleşme açısından kritik öneme sahiptir. Sonuç olarak bu çalışma, entegrasyon sürecinin yalnızca bireysel adaptasyon kapasitesi ile açıklanamayacak kadar karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuş; aynı zamanda bu sürecin yapısal, kurumsal ve toplumsal düzeydeki faktörlerin etkileşimiyle şekillendiğini göstermiştir. Bu yönüyle çalışma, göç literatürüne hem kuramsal çerçeve hem de saha verilerine dayalı ampirik katkı sağlayarak, entegrasyonun çok boyutlu doğasının daha bütüncül bir perspektifle değerlendirilmesine imkân tanımaktadır.

Kaynakça

Ager, A. ve Strang, A. (2008). Understanding integration: *A conceptual framework. Journal of Refugee Studies, 21*(2), 166–191. https://doi.org/10.1093/jrs/fen016

Altuntaş, M. (2025). Suriyeli göçmenler arasında yardımlaşma ve dayanışma deneyimleri: Kavramsal bir inceleme. *International Journal of Management and Administration, 9*(18), 311–320. https://doi.org/10.29064/ijma.1775029

Bloch, A. ve Mckay, S. (2015). Employment, social networks and undocumented migrants: The employer perspective. *Sociology*, *49*(1), 38–55. https://doi.org/10.1177/0038038514532039

Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Caldwell, C. (2011). *Avrupa'da devrimin yansımaları* (H. Kaya, Çev.). Profil Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2009)

Castells, M. (2013). *Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür* (E. Kılıç, Çev.). Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2009)

Cheung, S. Y. ve Phillimore, J. (2014). Refugees, social capital and labour market integration in the UK. *Sociology*, *48*(3), 518–536. https://doi.org/10.1177/0038038513491467

De Haan, A. (1998). Social exclusion: An alternative concept for the study of deprivation? *IDS Bulletin*, *29*(1), 10–19. https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.1998.mp29001002.x

Esser, H. (2001). *Integration und ethnische Schichtung* (Arbeitspapiere - Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung, No. 40). Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung. https://www.mzes.uni-mannheim.de/projekte/aki/index.html

Finkelstein, K. E. (2006). *Eingewandert: Deutschlands Parallelgesellschaften*. Ch. Links Verlag.

Flick, U. (2016). *Qualitative sozialforschung* (7. bs.). Rowohlt Taschenbuch Verlag.

Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, *78*(6), 1360–1380. https://doi.org/10.1086/225469

Heckmann, F. (2015). *Integration von Migranten: Einwanderung und neue Nationenbildung*. Springer VS. https://doi.org/10.1007/978-3-658-06980-3

Hunn, K. (2005). *Nächstes Jahr kehren wir zurück: Die Geschichte der türkischen "Gastarbeiter" in der Bundesrepublik*. Wallstein Verlag.

Kane, H. (1995). Leaving home. *Society*, *32*(4), 16–25. https://doi.org/10.1007/BF02693319

Keller, S. L. (1975). *Uprooting and social change: The role of refugees in development*. Manohar Book Service.

Keser, G. (2011). *Göç ve zor: Diyarbakır örneğinde göç ve zorunlu göç*. Ütopya Yayınları.

Odman, M. T. (2008). Mülteci Hukuku ve Türk mülteci politikası ve uygulaması. *Mülteci Çalıştayları 2004–2005* içinde (s. 3–53). Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi.

Penninx, R. (2005). Integration of migrants: Economic, social, cultural and political dimensions. M. Macura, A. L. MacDonald ve W. Haug (Ed.), *The new demographic regime: Population challenges and policy responses* içinde (s. 137–152). United Nations.

Perruchoud, R. ve Redpath-Cross, J. (2009). *Göç terimleri sözlüğü* (B. Çiçekli, Çev. Ed.). Uluslararası Göç Örgütü. (Orijinal çalışma basım tarihi 2004)

Rivers, W. M. (Ed.). (1987). *Interactive language teaching*. Cambridge University Press.

Robinson, V. (1998, 3–6 Kasım). *Defining and measuring successful refugee integration* [Bildiri sunumu]. ECRE International Conference on Integration of Refugees in Europe, Anvers, Belçika.

Treibel, A. (2003). *Migration in modernen Gesellschaften: Soziale Folgen von Einwanderung, Gastarbeit und Flucht* (3. bs.). Juventa Verlag.